

TISKOVÁ ZPRÁVA

Seno, sláma. Práce v krajině a přírodní procesy v umění

Vernisáž výstavy: **29. května v 17 hodin**, zvukovou performance využívající mj. sena a slámy předvede **Martin Janíček**.

Výstava představuje uměleckou tvorbu v krajině, jež ke svému vzniku využívá přírodní procesy, reaguje na změny životního prostředí a vytváří jemné zásahy do krajiny. Název výstavy vychází z titulu legendární výstavy Zorky Ságlové *Seno-sláma* z roku 1969, v níž autorka vyplnila prostory pražské Špálový galerie balíky slámy a senem. Sláma i různé další „chudé“ materiály, jež jsou k okamžitě dispozici kdekoliv na poli či v lese - hlína, listí, tráva, kamení či dřevo - se objevují téměř u všech prezentovaných umělců. Toto umění vznikalo ve specifickém politickém kontextu, který ovlivňoval jeho charakter i způsob přijetí. Díla vznikala paralelně s rozvojem mezinárodního uměleckého hnutí land artu, ovšem ve střední Evropě získávala odlišný formát spíše intimně pojatých akcí určených pro úzký okruh umělců či spřízněných kurátorů, a až později vešla ve známost díky dokumentaci (fotografie, výjimečně film), která je tak téměř výhradním pramenem poznání. Rozhodně se nejednalo o koherentní skupinu s daným programem, a tvůrci často zasahovali i do oblastí akčního umění, happeningu či body artu.

Zaměřujeme se na díla, jež vznikala od 60. do 80. let minulého století. Řada z nich je přitom spojena s Vysočinou: **Ivan Kafka** své instalace na konci sedmdesátých a na počátku osmdesátých let situoval do okolí Branišova nedaleko Jihlavy; na Žďársku se v osmdesátých letech odehrávaly aktivity **Vladimíra Havlíka**; akce Pocta jasným hvězdám **Olafa Hanela** proběhla na vrchu Melechově u Světlé nad Sázavou; **Zorka Ságlová** pocházela z Humpolce. Na Slovensku měla krajinná tvorba podobné rysy, blíží se akčnímu umění, zahrnující ritualizované akce v přírodě a záznamy pozorování přírodních procesů. Explicitněji než v českém prostředí tu byla reflektovaná ekologická problematika, a to také v díle **Petera Bartoše**, **Michala Kerna** či **Jany Želibské**. Tvůrce z bývalého Československa doplní polská umělkyně **Teresa Murak**, autorka poetických akcí, jež zapojují procesy růstu a pěstování; pracuje například se semínky rychle klíčící řeřichy, kvasnicemi či říčním bahnem. Půjde o vůbec první prezentaci této umělkyně v České republice. Osm vybraných umělců představuje různé přístupy ke krajině, a jejich dílo se stává zároveň východiskem pro posouzení relevantnosti land artu pro současnou uměleckou tvorbu.

VYSTAVUJÍCÍ UMĚLCI:

Ivan Kafka (CZ)

Ivan Kafka své první krajinné instalace situoval do okolí rodinného sídla na faře v Branišově na Jihlavsku. Do roku 1981 tvořil zejména realizace ve volné přírodě, které lze vnímat v souvislosti s land artem. Nové prostorové situace vznikaly umístěním objektů v krajině. V raných akcích využíval větrné rukávy (*Povídka o skládání, vlání a zvedání*, 1975-76), na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let pracoval často s tvarem krychle, který v *Cyklus bez názvu* (1979 - 80) formoval z různých materiálů - kameny, sláma, sníh, proutí, led, listí či písek. Cyklus *Vymezení - Kmeny* (1979) pracuje s kontrastem kmenů stromů v březovém hájku a struktury duralové krychle. Jiný posun vznikl při přeskládání plátů hlíny, jež byly vykrojeny pluhem, do pole (*Sebraný odlesk*, 1982-3). Své akce autor dokumentoval sám, a usiloval přitom o co možná nejvíc neutrální záznam.

Vladimír Havlík (CZ)

Vladimír Havlík se akcím začal věnovat na rodné Vysočině (zejména v okolí vesnic Dalečín a Nyklovice) na přelomu let 1978 - 1979. Většina z nich měla samotářskou povahu, přitom byly akce zároveň pokusem o určitý dialog, i když s ironickým podtextem. Akce související s přírodním prostorem lze zařadit do oblasti land artu, téměř vždy ovšem zahrnují práci s tělem, jako například *Pokus o spánek* (1982), kdy se autor zabalil do kusu trávníku ve snaze splynout s přírodou. Autor často v krajině vytvářel linie a geometrické tvary, využívající kontrastu černé a bílé (bílé linie na poli, černý čtverec na sněhu apod.). Akce *Oheň na řece* (1981) spočívala v zapalování ohňů a pochodní na kamenných mohylách a vorech na řece Svatce. Při happeningu *Svatba* (1982) proběhl svatební obřad pro vysoký smrk a mladou břízku.

Olaf Hanel (CZ)

Rodina Olafa Hanela se na Vysočinu - do Havlíčkova Brodu a později do Světlé nad Sázavou - přestěhovala z Prahy v roce 1945. Hanel je autorem řady akcí a happeningů v krajině. V šedesátých letech proběhly mj. akce *Modré pytle v řepce olejné* (1965) či *Snoubení Seiny se Sázavou* (1967). Byl členem Křížovnické školy čistého humoru bez vtipu. Na jaře 1972 provedl na vrchu Melechov u Světlé ohňovou performanci *Pocta jasným hvězdám*, na podzim stejného roku akci-performanci v zatopeném lomu u Lipnice nad Sázavou - *Vypálení rybníka Františka Charamzy a synů (Planetarium)*. Hanel se věnoval také kresbě, grafice, malbě a zejména po emigraci do Kanady na konci sedmdesátých let tvorbě trojrozměrných objektů ze síťoviny. Své objekty realizoval také v prostředí skotské Vysočiny.

Teresa Murak (PL)

Jedna z prvních polských umělkyní věnujících se land artu představí své dílo v České republice poprvé. Na rozdíl od vystavujících českých umělců pracuje přímo s živým materiálem a zapojuje růst rostlin. Od počátku sedmdesátých let ve svém díle využívá řeřichu, která je v Polsku vnímaná jako symbol znovuzrození a spojena s oslavou Velikonoc. Rychle klíčící řeřichu využila k pěstování na různých materiálech v cyklech *Setba (Zasiew)*;, „pěstuje si“ šaty, které obléká v průběhu performancí (*Procesja*, 1974), řeřichou pokryla velikonoční koberec (*Dywan Wielkanocny*, 1974), či ji nechala klíčit ve vlastní dlani. V dalších dílech využila kvasinky, říční bahno, hlínu či ručně vyráběný papír. Akce Teresy Murak se odehrávají především v městském prostoru a zabývají se vztahem mezi přírodním procesem, lidským tělem a sociálním organismem města. Je pro ně charakteristický určitý ceremoniální charakter a silný ekologický a etický podtext.

Jana Želibská (SK)

Tvorba Jany Želibské se od konce 60. let přesouvá do krajiny. Rané akce v přírodě jsou spojeny s landartovým zásahem. Ačkoliv je její tvorba spíše solitérní, podílela se na organizování neoficiálních výtvarných akcí. Kolektivní akce *Snúbenie jari* (1970) tematizuje oslavy jara i rituál dospívání. V dalších akcích využívá semena rostlin, bláto a sochařské objekty z organických materiálů. Téma genderu je patrné v celém jejím díle, jež lze vnímat i v souvislosti s ekofeminismem. Instalace *Kus zeme* (1974) odkazuje k základním sexuálním znakům; v akci *Tráva zobratá v mieste A rastie na mieste B v určenom tvare* (1981) přesazovala trávu do dřevěné formy ve tvaru kosočtverce. Instalace *Prsia (Kamene)* je tvořená kamennými kupkami, zakončenými zlatými „bradavkami“. Motiv kosočtvercového lůna a ženských prsů patří k její symbolice a objevuje se i v dalším období, kdy se autorka věnuje mj. videoartu.

Michal Kern (SK)

Tvorba Michala Kerna je spjata s prostředím rodinného sídla v bývalém mlýně v Močiarech v Nízkých Tatrách, ovšem udržoval úzké kontakty s bratislavskou neoficiální scénou. V jihlavské galerii vystavoval již v roce 1969 s Klubem Konkrétistů. Vycházel z konceptuálního a akčního umění, ale tvořil zároveň v přímé inspiraci přírodou. Důležitou součástí díla jsou deníkové záznamy a skici. Přírodní prostor konfrontoval s geometrickými prvky a zrcadlicími plochami, často zaznamenával např. stín těchto objektů. Kern vnímal své akce v přírodě jako formu protestu a komentoval v nich ničení životního prostředí, přičemž reagoval na situaci v bezprostředním okolí (např. zatopení obcí v důsledku stavby přehrady). Patřil k účastníkům *Terénů*, neoficiálních akcí mapujících od roku 1982 akční umění na Slovensku.

Peter Bartoš (SK)

Peter Bartoš se od svého malířského vzdělání záhy radikálně distancoval a začal se zabývat konceptuální tvorbou. K vyjádření používá zejména kresby ve formě záznamů reálných či fiktivních výseků krajiny, a také rekvizitních projektů s textovým doprovodem. Zasahuje do

oblasti land artu a zoo artu a patří k prvním slovenským autorům, kteří se od konce šedesátých let zabývali aktivitami v přírodě. K jeho opakujícím se tématům patří kromě šlechtění holubů zejména návrhy krajinných úprav pro různé části Bratislavy, zejména ZOO, kde dlouhodobě pracoval (*ZOO – pokračující koncept krajiny*), ale i podhradí či lesoparků. V díle *Ekologické riešenia v meste* (1978) se zabývá ekologickou rekultivací různých oblastí Slovenska. Bartoš ve svých kresbách-návrzích kriticky komentuje současný stav, vyzývá k ochraně krajiny a památek a navrhuje nová řešení někdy až idealistické povahy.

Zorka Ságlová (CZ)

Dílo rodačky z Humpolce se do jihlavské galerie vrací téměř po padesáti letech. Zorka Ságlová vystavovala v tehdejší Galerii Vysočiny v roce 1966 na přehlídce *Konstruktivní tendence*. Výstava *Seno-sláma* se uskutečnila v rámci přehlídky *Někde něco* Běly a Jiřího Kolářových v Galerii Václava Špály v Praze v srpnu 1969, a jejím cílem bylo mj. přenést venkovskou práci do prostředí galerie. Do jedné místnosti navezla balíky slámy a sušené vojtěšky a do druhé seno, které skupina účastníků za zvuků reprodukované rockové hudby rozhazovala po galerii. Následoval zákaz vystavování. Akcím ve volné krajině se Ságlová věnovala krátce v letech 1969 - 72. V Bransoudově u Humpolce se na počátku března 1970 odehrála *Pocta Gustavu Obermannovi*. Skupina účastníků po setmění zapálila na zasněžené planině pytle naplněné jutou. Akci v místě někdejších pohanských mystérií obohatila historka o ševci Gustavu Obermannovi, který před válkou na lukách plival ohnivé koule na protest proti německé okupaci. Ve stejném roce proběhlo *Kladení plín u Sudoměře*, kdy bylo na místě někdejší husitské bitvy rozmístěno asi 700 bílých čtverců, s odkazem k aktivitě husitských žen, které tak bránily v projíždění rytířům na koních, k ženské práci obecně, stejně jako k domácí aktivitě samotné autorky a její péči o malou dceru.

VÝSTAVA Seno, sláma. Práce v krajině a přírodní procesy v umění
29. 5. - 24. 8. 2014

SYMPOZIUM Alfalfa = Artists + [Landscape + Fields + Agriculture]
19. 6. 2014, 11 - 17 hod.

DOPROVODNÉ PROGRAMY

Putování Železnými horami (z Ronova nad Doubravou do Kameniček) 21. - 23. 7. 2014
Posedy, lovecké a zvířecí stezky (KRA, Hranice u Malče) 18. - 24. 8. 2014

Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě, Komenského 10
<http://www.ogv.cz/alfa/>

Projekt je realizován ve spolupráci s Galérií mesta Bratislavy a Galérií Labirynt v Lublinu a s podporou Mezinárodního visehradského fondu (<http://visegradfund.org/>) a Polského institutu v Praze.